

บทความวิจัย (Research article)

การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
An Analysis of Theses from the Master of Nursing Science Program
in Nursing Administration, Sukhothai Thammathirat Open University

พลอยนภัส ประดิษฐ์^{1*}, บุญทิพย์ สิริธรรังศรี², เยาวลักษณ์ มีบุญมาก³
Ploynapat Pradit^{1*}, Boontip Siritarungsri², Yaowaluck Meebunmak³

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: ploynapatpradit@gmail.com; โทรศัพท์ 085-5134462)

(Received: December 1, 2021; Revised: April 2, 2022; Accepted: April 4, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเอกสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะแก่นเรื่องของวิทยานิพนธ์แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เก็บรวบรวมข้อมูลจากรูปเล่มวิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลสำนักบรรณสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ฉบับเต็ม Thai Digital Collection (TDC) ระหว่าง 1 มกราคม 2550 - 31 ธันวาคม 2559 จำนวน 216 เรื่อง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบคัดกรองงานวิจัย แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล และต้นไม้การตัดสินใจ จำแนกแก่นเรื่องตามงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2555) และแก่นเรื่องทางการพยาบาลระดับโลก (Klopper et al., 2020) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และจัดทำกราฟเพื่อเสนอทิศทางแนวโน้ม

ผลการจำแนกแก่นเรื่องตามฐานข้อมูลงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย จำนวน 10 แก่นเรื่อง พบมากที่สุดในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล รองลงมาคือ ด้านการจัดการคุณภาพ ผลการจำแนกตามแก่นเรื่องทางการพยาบาลระดับโลก จำนวน 12 แก่นเรื่อง พบมากที่สุดในด้านความยั่งยืน รองลงมาคือ ด้านความร่วมมือ และด้านการดูแล ตามลำดับ โดยแก่นเรื่องด้านความยั่งยืน การเคารพความหลากหลาย ความสามารถทางวัฒนธรรม บทบาทร่วมที่พึ่งพากัน และด้านการคุ้มครองผู้ป่วยหรือการพิทักษ์สิทธิ มีแนวโน้มที่จะได้รับความสนใจศึกษามากขึ้น

¹ นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Master Student, Nursing Administration, Sukhothai Thammathirat Open University

² ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Emeritus Professor, School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University

³ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ราชบุรี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
Instructor, Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health

ผลการวิจัย สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาและนักวิจัยในการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับแนวโน้มและทิศทางของงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลทั้งในประเทศไทยและทางการพยาบาลระดับโลกต่อไป

คำสำคัญ: การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์, การบริหารทางการพยาบาล, แก่นเรื่องทางการพยาบาล, การพยาบาลระดับโลก

Abstract

The purpose of this documentary research is to analyze the theme of the Master of Nursing Science theses Programmed in Nursing Administration. The samples of this study are 216 master theses in the nursing science program in nursing administration, Sukhothai Thammathirat Open University, which were accessed from Sukhothai Thammathirat Open University's Online Public Access Catalog (OPAC), and Thai Digital Collection (TDC) between January 1, 2007 to December 31, 2016. There are 3 sets of research instruments: research selection tool, data extraction record form, and decision tree classification. Data are the classification of the themes under the Nursing Administration Research Database in Thailand (Kunaviktikul et al., 2012), and Global Advisory Panel on the Future of Nursing & Midwifery: GAPFON® (Klopper et al., 2020) and have been analyzed by descriptive statistics including frequency, percentage, and linear trendline to display the trend.

The result shows that when all themes under the Nursing Administration Research Database in Thailand have already been classified, there are 10 themes, and the theme namely "human resource management" is the most commonly found, followed by quality respectively. When classified the themes proposed by Global Nursing Theme, GAPFON® 2016, there are 12 themes. The theme that uses the word "sustainable" is found most in common, followed by the word's partnership and caring, respectively. Moreover, the theme under the concepts of "sustainability" "respect for diversity" "cultural competence" "interdependence" and "advocacy" tend to receive more attention and use as a thesis topic.

Keywords: Analysis of theses, Nursing administration, Classified themes in nursing, Global nursing

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยซึ่งหมายถึงวิทยานิพนธ์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล ซึ่ง Klopper และคณะ (2020) ในนามที่ปรึกษาระดับโลกเกี่ยวกับอนาคตของวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (Global Advisory Panel on the Future of Nursing & Midwifery: GAPFON®, 2016) ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนานาวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (The GAPFON Model™) โดยได้ระบุว่า งานวิจัย นโยบาย

บุคลากรทางการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลถึงกันและกัน และส่งผลถึงการพัฒนาระบบการพยาบาลและการผดุงครรภ์ โดยมีภาวะผู้นำเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางภาวะสุขภาพเป็นหลัก ตามแนวคิดดังกล่าวการวิเคราะห์งานวิจัยซึ่งรวมถึงวิทยานิพนธ์เป็นวิธีการที่สามารถสะท้อนถึงผลงานวิจัย นโยบายบุคลากรทางการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาลและการศึกษา ณ ช่วงเวลาต่างๆ ได้

การเลือกหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ เกิดจากความสนใจ ประสบการณ์ส่วนตัว ภูมิหลัง และปัญหาในการทำงานของผู้ทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง จากการศึกษาเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือแหล่งทุนอุดหนุนการวิจัย (ศรีสุตา คล้ายคล่องจิตร, 2558) ดังนั้น วิทยานิพนธ์ ณ เวลาหนึ่ง จึงสามารถบ่งบอกถึงการให้ความสำคัญของแต่ละประเด็นปัญหา ณ เวลานั้นๆ การวิเคราะห์เอกสารซึ่งรวมถึงวิทยานิพนธ์ (thesis analysis) จะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกิจกรรมในอดีตและกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (Walsh et al., 2014) ทั้งด้านแนวคิด การปฏิบัติ และแนวทางการพัฒนาต่อไปในอนาคต (McCulloch, 2004) รวมทั้ง การทำวิทยานิพนธ์สาขาพยาบาลศาสตร์ เพื่อรับมือกับบริบทของสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของโลก รองรับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและระบบสุขภาพในอนาคต ผู้บริหารทางการพยาบาล ควรศึกษาแก่นเรื่องและประเด็นปัญหาทางการบริหารพยาบาลทั้งในประเทศไทยและระดับโลก จากการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาวิจัยทางการบริหารการพยาบาลพบมากที่สุด คือ การประเมินผลการดูแล และการประเมินผลโครงการ (Hermansdorfer et al., 1990) และสามารถจำแนกเป็นด้านการจัดการบุคลากร คุณภาพการพยาบาล การศึกษาพยาบาล และการจำแนกผู้ป่วย ตามลำดับ (Wang, 2006)

ผู้บริหารการพยาบาลขององค์กรนานาชาติด้านผู้นำทางการพยาบาล (Sigma Theta Tau International: STTI, 2019) ในนามคณะที่ปรึกษาระดับนานาชาติเกี่ยวกับอนาคตของวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์หรือ GAPFON® ได้ประกาศแก่นเรื่อง (theme) หรือประเด็นและแนวโน้มทางการพยาบาลระดับโลก (global nursing theme) ล่าสุดในปี ค.ศ. 2016 มีจำนวน 11 แก่นเรื่อง ได้แก่ 1) บทบาทที่พึ่งพากัน (interdependence) 2) การทำงานร่วมกัน (collaboration) 3) การพยาบาลท้องถิ่นระดับโลก (glocal) 4) การคุ้มครองผู้ป่วย หรือการพิทักษ์สิทธิ (advocacy) 5) การดูแล (caring) 6) ความสามารถทางวัฒนธรรม (cultural competence) 7) การเคารพความหลากหลาย (respect for diversity) 8) ความร่วมมือ (partnerships) 9) ความเสมอภาค (equity) 10) องค์กรรวม (holistic) และ 11) ความยั่งยืน (sustainable) (Klopper et al., 2020) สำหรับประเทศไทย ได้มีการสำรวจจำนวนผลงานวิจัยทางการพยาบาล ในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2530 จำนวน 64 เรื่อง พบประเด็นทางด้านบริหารการพยาบาล ร้อยละ 9.37 และในจำนวนนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบุคลากรมากที่สุดถึงร้อยละ 50 (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2534) สำหรับงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลจากการพัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2552 โดยการสำรวจงานวิจัยทั้งหมด 1,864 เรื่อง ได้จำแนกแก่นเรื่อง (theme) ของงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารทรัพยากรบุคคล (human resource management) 2) ผู้นำและภาวะผู้นำ (leaders and leadership) 3) นวัตกรรมองค์กร การเปลี่ยนแปลง ข้อมูลสารสนเทศและกลยุทธ์

(organizational innovation/ change/ information technology/ strategy) 4) การจัดการในองค์กร มโนทัศน์ของการจัดการ (organizational management/ concept) 5) ธุรกิจ การเงิน และค่าใช้จ่าย (business/ finance/ cost) 6) การจัดการคุณภาพ (quality management) 7) สิ่งแวดล้อมในองค์กร และในงาน (organizational/ work environment) 8) ด้านจริยธรรมและกฎหมาย (ethics/ laws) 9) นโยบายและแผน (policy/ planning) และ 10) ด้านอื่นๆ (miscellaneous) พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาใน แก่นเรื่องด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล ร้อยละ 25.74 รองลงมาคือ ด้านการจัดการคุณภาพ ร้อยละ 18.26 และด้านผู้นำและภาวะผู้นำ ร้อยละ 15.32 ตามลำดับ (วิภาดา คุณาวิฑิตกุล และคณะ, 2555)

ต่อมาได้มีการสำรวจฐานข้อมูลงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2556 จำนวน 465 เรื่อง พบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่สนใจศึกษาแก่นเรื่องด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล มากที่สุด ร้อยละ 37.37 รองลงมาคือ ด้านผู้นำและภาวะผู้นำ ร้อยละ 12.32 และด้านการจัดการคุณภาพ ร้อยละ 11.52 ตามลำดับ (วิภาดา คุณาวิฑิตกุล และคณะ, 2558) ซึ่งมีความแตกต่างจากการผลการสำรวจใน ครั้งก่อนคือผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาแก่นเรื่องด้านอื่นๆ มากขึ้นและมีความหลากหลาย โดยเฉพาะแก่น เรื่องด้านผู้นำและภาวะผู้นำ ซึ่งมีการเปลี่ยนมาเป็นลำดับที่ 2 จากเดิมซึ่งอยู่ในลำดับที่ 3 และจากการ สังเคราะห์วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการ พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณจากงานวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 71 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2545-2555 พบว่า ปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อมขององค์กรมีขนาด อิทธิพลมาตรฐานต่อตัวแปรตามด้านการปฏิบัติพยาบาลมากกว่าปัจจัยภายในบุคคลและมากกว่าปัจจัย ด้านประชากร/ภูมิหลัง (วรรณชนก จันทขุม และคณะ, 2556) ซึ่งให้เห็นว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวปัจจัย ภายนอก ด้านสภาพแวดล้อมขององค์กรเป็นประเด็นปัญหาทางการพยาบาลที่สำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงของความสนใจของพยาบาลในการเลือกแก่นเรื่องทางการบริหารการพยาบาลมาเป็น หัวข้องานวิจัยในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งมาจากนโยบายสุขภาพของ ประเทศและโลก จะเห็นได้ว่า การจำแนกงานวิจัยตามแนวคิดแก่นเรื่องทางการบริหารการพยาบาลใน ประเทศไทยทำให้เห็นภาพประเด็นและแนวโน้มในระดับประเทศ และสามารถนำไปเปรียบเทียบกับ ผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้ ในขณะที่แนวคิดแก่นเรื่องทางการพยาบาลระดับโลก จะสามารถบอกแนวโน้มและ ทิศทางการพัฒนางานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลให้ทันสมัย ทัดเทียม และเท่าทัน การเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นในระดับโลกได้ จึงมีความจำเป็น ที่ผู้ทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ทางการบริหารการพยาบาลต้องเลือก หัวข้อวิทยานิพนธ์ที่สามารถนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดระบบบริการพยาบาล รวมถึง การจัดการ ศึกษาพยาบาลเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศและโลกดังกล่าว

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร มหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้เปิดการเรียนการสอนระดับ บัณฑิตศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 (บุญทิพย์ สิริธรงค์ศรี, 2560) โดยมีแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยการทำวิทยานิพนธ์ และตีพิมพ์เผยแพร่ ในวารสารวิชาการระดับชาติ หรือระดับนานาชาติที่มีคุณภาพ ตามข้อบังคับสภาการพยาบาล (2560) และ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร พ.ศ. 2560

ซึ่งในระบบการศึกษาทางไกลเป็นการเผยแพร่ความรู้โดยผู้สอนที่มีประสิทธิภาพที่สุด ในรูปแบบที่มีค่าใช้จ่ายต่อหัวต่ำที่สุด อีกทั้งยังเป็นรูปแบบที่สนับสนุนให้ผู้เรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ได้พัฒนาตนเองควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานและดูแลครอบครัวไปพร้อมๆ กัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล สาขาวิชาพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนำผลการวิเคราะห์เสนอต่อทางสถาบันการศึกษาพยาบาลและฝ่ายบริการพยาบาล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในอนาคตให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพโลก รวมทั้ง นำผลการวิเคราะห์ไปพัฒนาการบริหารทางการพยาบาลและปรับปรุงงานในองค์กรสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะแก่นเรื่องของวิทยานิพนธ์แขนงวิชาการบริหารทางการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ทางการบริหารทางการพยาบาล เพื่อวิเคราะห์หาแนวโน้มของแก่นเรื่องตามแนวคิดการจำแนกแก่นเรื่อง (theme) 2 แนวคิด ได้แก่ 1) งานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2555) จำนวน 10 แก่นเรื่อง และ 2) การพยาบาลระดับโลก (Global Advisory Panel on the Future of Nursing & Midwifery: GAPFON®) (Klopper et al., 2020) จำนวน 11 แก่นเรื่อง และเพิ่มแก่นเรื่องอื่นๆ อีก 1 แก่นเรื่อง รวม 12 แก่นเรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเอกสาร (documentary research) จากวิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิต หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่จัดทำเป็นรูปเล่ม ระหว่าง 1 มกราคม 2550 จนถึง 31 ธันวาคม 2559 มีวิธีดำเนินการวิจัย รายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบคัดกรองวิทยานิพนธ์ เป็นรายการตรวจสอบ จำนวน 7 ข้อ ซึ่งดัดแปลงจากวิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ (2555) ดังนี้ 1) มีชื่องานวิจัย ผู้วิจัย วัตถุประสงค์หรือคำถามของงานวิจัย เครื่องมือวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผลการศึกษาคบถ้วน 2) จัดทำเป็นรูปเล่ม 3) กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาล และ/ หรือ เป็นวิทยานิพนธ์ที่ทำโดยพยาบาลวิชาชีพ และ/ หรือ พยาบาลวิชาชีพเข้าไปเป็นผู้ร่วมวิจัย และ/ หรือ พยาบาลวิชาชีพเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย 4) เป็นวิทยานิพนธ์ปฐมภูมิ (primary research) ไม่ใช่การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (systematic review) 5) เป็นวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการบริหารการพยาบาล 6) เป็นวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการเผยแพร่เป็นรูปเล่มในท้องสมุด และ 7)

เป็นการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งเขียนเป็นภาษาไทย และ/หรือภาษาอังกฤษ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน คือ ถ้า “ใช่” ให้ 1 คะแนน และ “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” ให้ 0 คะแนน ซึ่งวิทยานิพนธ์ที่ผ่านการคัดกรอง จะต้องตอบใช่ในทุกข้อและมีคะแนนเต็มเท่ากับ 7 คะแนน

2. แบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) คุณลักษณะทั่วไปของงานวิจัย ประกอบด้วยตัวแปร 48 ตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุมทุกประเด็นตามระเบียบวิธีวิจัย 2) การจำแนกแก่นเรื่องวิทยานิพนธ์ ตามแนวคิดการจำแนกแก่นเรื่องของงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย 10 แก่นเรื่อง (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2555) 3) การจำแนกแก่นเรื่องวิทยานิพนธ์ตามแนวคิดการจำแนกแก่นเรื่องทางการพยาบาลระดับโลก 12 แก่นเรื่อง (Klopper et al., 2020)

3. เครื่องมือในการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์เป็นแก่นเรื่อง

3.1 ตารางการตัดสินใจ คือ แนวทางในการตัดสินใจจำแนกแก่นเรื่อง (theme) ตามแนวคิดของงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทยแบ่งเป็น 10 แก่นเรื่อง โดยมีคำอธิบายเพิ่มเติมจากเอกสาร “การจัดกลุ่มงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาล” (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2555)

3.2 ต้นไม้การตัดสินใจ คือ แนวทางในการตัดสินใจจำแนกแก่นเรื่อง (theme) ตามแนวคิดหัวข้อแก่นเรื่องทางการพยาบาลระดับโลก (Klopper et al., 2020) ซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัย แผนผังรูปภาพต้นไม้การตัดสินใจ (decision tree) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์เพื่อการตัดสินใจ ช่วยให้ผู้ที่ต้องทำหน้าที่ตัดสินใจทุกคน และการตัดสินใจทุกครั้ง สามารถตัดสินใจในกรณีคล้ายกันได้แบบเดียวกัน หรือสอดคล้องกัน ช่วยให้ทำการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบและรวดเร็ว โดยมีหลักการคือ การพิจารณาจากความแตกต่าง หรือความคล้ายเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. สืบค้นวิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิต หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่อยู่ในฐานข้อมูลสำนักบรรณสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (Open Online Public Access Catalog: OPAC) และ สืบค้นวิทยานิพนธ์ฉบับเต็มจากเว็บไซต์ TDC หรือ Thai Digital Collection ซึ่งให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม ที่จัดทำเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ระหว่าง 1 มกราคม 2550 ถึง 31 ธันวาคม 2559 โดยใช้คำค้นหา ได้แก่ “วิทยานิพนธ์/ พย.ม./ การบริหารการพยาบาล/ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” สืบค้นได้จำนวนทั้งสิ้น 273 เรื่อง

2. คัดกรองงานวิจัย และเลือกงานวิจัยที่มีคะแนนรวมเท่ากับ 7 มีงานวิทยานิพนธ์ที่ผ่านเกณฑ์ 216 เรื่อง มาใช้ในการวิเคราะห์ จัดทำคู่มือการลงรหัส และลงบันทึกข้อมูล

3. นำข้อมูลจากแบบบันทึกผลการสกัดข้อมูล เลือกเฉพาะตัวแปรที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 21 ตัวแปร ได้แก่ 1) ลำดับที่ 2) ชื่อผู้วิจัยหลัก 3) ชื่อผู้วิจัยร่วม 4) ต้นสังกัดของผู้ทำวิจัย 5) ปีที่ทำวิจัย 6) ประชากร 7) กลุ่มตัวอย่าง 8) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 9) การเลือกตัวอย่าง 10) สถานที่ทำวิจัย 11) รูปแบบการวิจัย 12) ชนิดเครื่องมือวิจัย 13) จำนวนเครื่องมือวิจัย 14) ที่มาเครื่องมือวิจัย 15) ค่าความตรงของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย 16) ค่าความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย 17) การพิจารณาจริยธรรม

การวิจัยในมนุษย์ 18) การขออนุญาตจากต้นสังกัด 19) การขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง 20) สถิติที่ใช้ และ 21) แก่นเรื่อง มาบันทึกในรูปแบบไฟล์ Microsoft Excel

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของวิทยานิพนธ์ โดยการหาความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านแก่นเรื่อง ตามแนวความคิดการจำแนกแก่นเรื่อง (theme) ของงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทยโดยใช้ตารางการตัดสินใจ (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2555) ซึ่งมีรายละเอียดระบุ ขอบเขต เนื้อหา หรือ หัวข้อที่เกี่ยวข้อง ของวิทยานิพนธ์ของแต่ละแก่นเรื่อง เมื่อวิทยานิพนธ์ตัวอย่างมีขอบเขตเนื้อหา หรือหัวข้อที่เกี่ยวข้องตรงกับที่ระบุไว้ในแก่นเรื่องด้านใด ก็จัดให้อยู่ในแก่นเรื่องด้านนั้น
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้านแก่นเรื่อง ตามแนวความคิดการจำแนกแก่นเรื่อง (theme) ของงานวิจัยตามแนวความคิดการพยาบาลระดับโลก (GAPFON®) (Klopper et al., 2020) โดยใช้ต้นไม้การตัดสินใจจากคำอธิบายเกี่ยวกับขอบเขต เนื้อหา หัวข้อที่เกี่ยวข้องของแต่ละแก่นเรื่อง และใช้โปรแกรม Voyant Tools (Welsh, 2014) ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันบนเว็บไซต์ที่เปิดใช้งานได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มาช่วยในการกำหนดคำสำคัญที่สามารถแบ่งข้อมูลออกเป็นอย่างน้อย 2 กลุ่มย่อย เพื่อสร้าง node และ attribute และนำเสนอข้อมูลโดยการการแจกแจงความถี่ ร้อยละต่อจำนวนวิทยานิพนธ์ทั้งหมด และร้อยละต่อจำนวนวิทยานิพนธ์ภายในปีนั้นๆ
4. วิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางการบริหารการพยาบาลและการจัดการศึกษาทางพยาบาลที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพโลก โดยนำข้อมูลจากแก่นเรื่องในข้อ 3 มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็น และนำเสนอแนวโน้มในรูปของกราฟเส้น

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ ผ่านการอนุมัติเพื่อขออนุญาตทำวิจัยจากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และได้รับการยกเว้นการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ เนื่องจากศึกษาข้อมูลจากเล่มวิทยานิพนธ์ นำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม และไม่สามารถเชื่อมโยงไปถึงผู้ทำวิจัยได้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของวิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รูปแบบการวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย จำนวน 144 เรื่อง (66.70%) ตัวแปรที่ศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาตัวแปรเดียว จำนวน 154 เรื่อง (71.30 %) ในงานวิจัยที่ไม่ใช่งานวิจัยกึ่งทดลองพบว่า ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาล จำนวน 163 เรื่อง (75.46 %) การ

เลือกกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ใช้วิธีแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 72 เรื่อง (33.11%) กำหนดขนาดตัวอย่างใช้วิธีของ Yamane จำนวน 93 เรื่อง (42.83%) เครื่องมือการวิจัยส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือวิจัยประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงรูปแบบเดียว จำนวน 104 เรื่อง (48.10%) ส่วนใหญ่พัฒนาเครื่องมือวิจัยเอง จำนวน 178 เรื่อง (82.40%) การระบุค่าความตรงของเครื่องมือ มีการระบุ 2 รูปแบบ คือระบุเป็นช่วง พบว่า เครื่องมือวิจัยจากวิทยานิพนธ์ 96 เรื่อง มีค่าความตรงของเครื่องมือมากกว่า 0.5 (44.40%) และการระบุจำนวนที่แน่นอน พบว่าค่าเฉลี่ยค่าความตรงของวิทยานิพนธ์จำนวน 120 เรื่อง (55.60%) ของวิทยานิพนธ์ทั้งหมด เท่ากับ 0.88 ค่าเฉลี่ยความเที่ยงของเครื่องมือวิจัยจากวิทยานิพนธ์ 196 เรื่อง เท่ากับ 0.99 (90.70%) โดยวิทยานิพนธ์ที่เหลือ 20 เรื่อง (9.30%) ไม่ได้ระบุค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ดำเนินการเพื่อขออนุญาตคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จำนวน 177 เรื่อง (81.90%) และ 39 เรื่อง (18.10%) ไม่ได้ระบุไว้ในวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ทั้งหมดได้ทำการขออนุญาตต้นสังกัดและขออนุญาตกลุ่มตัวอย่าง ในด้านตำแหน่งที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม พบว่า มีที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ทั้งหมด 482 ท่าน วิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่มีที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่มีตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน 281 ท่าน (58.30%) รายละเอียด ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของวิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการ บริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (n = 216)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบงานวิจัย		
เชิงบรรยายหรือพรรณนา	144	66.70
การวิจัยและพัฒนา	35	16.20
กึ่งทดลอง	15	6.90
เทคนิคเดลฟาย	8	3.70
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	5	2.30
เชิงคุณภาพ	4	1.90
เชิงพยากรณ์	4	1.90
เชิงปฏิบัติการ	1	0.50
จำนวนตัวแปรที่ศึกษา		
1 ตัวแปร	154	71.30
2 ตัวแปร	33	15.28
3 ตัวแปร	13	6.02
4 ตัวแปร	11	5.09
5 ตัวแปร	5	2.31

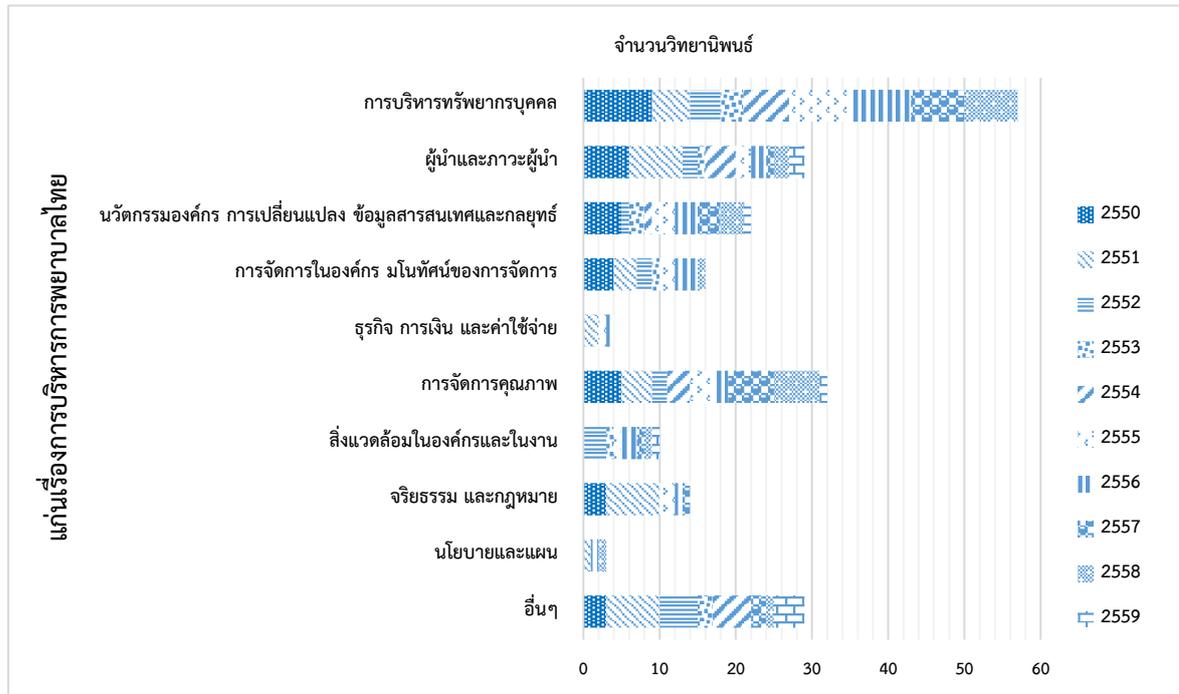
ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง (ใน 1 เรื่องวิจัย มีได้มากกว่า 1 กลุ่มตัวอย่าง n = 304)	163	53.62
ผู้บริหารทางการแพทย์	47	15.46
ผู้รับบริการ	28	9.21
แพทย์	16	5.26
บุคลากรทางการแพทย์ด้านอื่นๆ	12	3.29
อาจารย์พยาบาล	10	0.99
กิจกรรมพยาบาล	8	3.95
บัณฑิตทางการแพทย์	8	2.63
ผู้ช่วยพยาบาล	3	2.63
อื่นๆ	9	2.96
วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง		
แบ่งชั้นภูมิ	72	33.11
เจาะจง	50	22.97
สุ่มหลายขั้นตอน	36	16.89
อย่างง่าย	31	14.19
เป็นระบบ	9	4.05
แบ่งกลุ่ม	7	3.38
ประชากร	6	2.70
อื่นๆ	6	2.70
สถิติที่ใช้ในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง		
Yamane	93	42.83
Power Analysis	19	9.02
Tobachnick & fidell	18	8.27
Krejcie & Morgan	11	5.26
McMillian & Schumacher	5	2.26
Daniel	5	2.26
อื่นๆ	11	5.26
ไม่ระบุ	54	24.81

2. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 216 เรื่อง โดยวิเคราะห์ตามแนวคิด 2 แนวคิด ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

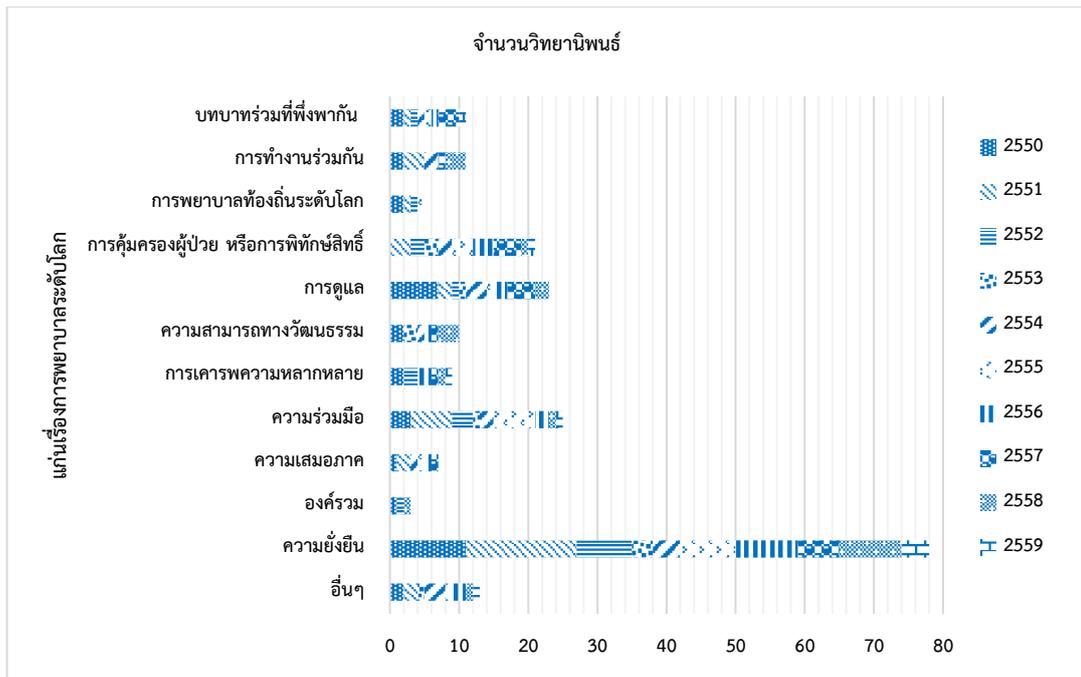
2.1 การวิเคราะห์แก่นเรื่อง ตามการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย โดยใช้ตารางการตัดสินใจ (วิภาดา คุณาวิทิตกุล และคณะ, 2555) พบว่า งานวิจัยที่สังเคราะห์สามารถจำแนกได้

กระจายไปในทั้ง 10 แก่นเรื่อง ซึ่งพบงานวิจัยเกี่ยวกับแก่นเรื่องด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลมากที่สุด จำนวน 57 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.40 รองลงมาคือ ด้านการจัดการคุณภาพ จำนวน 32 เรื่อง ร้อยละ 14.80 และน้อยที่สุดในด้านนโยบายและแผน จำนวน 3 เรื่อง ร้อยละ 1.40 ดังภาพ 1

ภาพ 1 ร้อยละของวิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2559 จำแนกตามแก่นเรื่องตามการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย

2.2 การวิเคราะห์แก่นเรื่องทางการบริหารการพยาบาล ตามการพยาบาลระดับโลก (GAPFON® 2016) (Klopper et al., 2020) โดยใช้แบบจำลองต้นไม้การตัดสินใจ (decision tree) ในการวิเคราะห์ พบว่า วิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่เป็นแก่นเรื่องด้านความยั่งยืน จำนวน 78 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมาคือ ด้านความร่วมมือ จำนวน 25 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.60 และด้านการดูแล จำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.60 ตามลำดับ โดยเป็นเป็นวิทยานิพนธ์ในแก่นเรื่อง ด้านองค์กรอย่างน้อยที่สุด จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.40 ดังภาพ 2

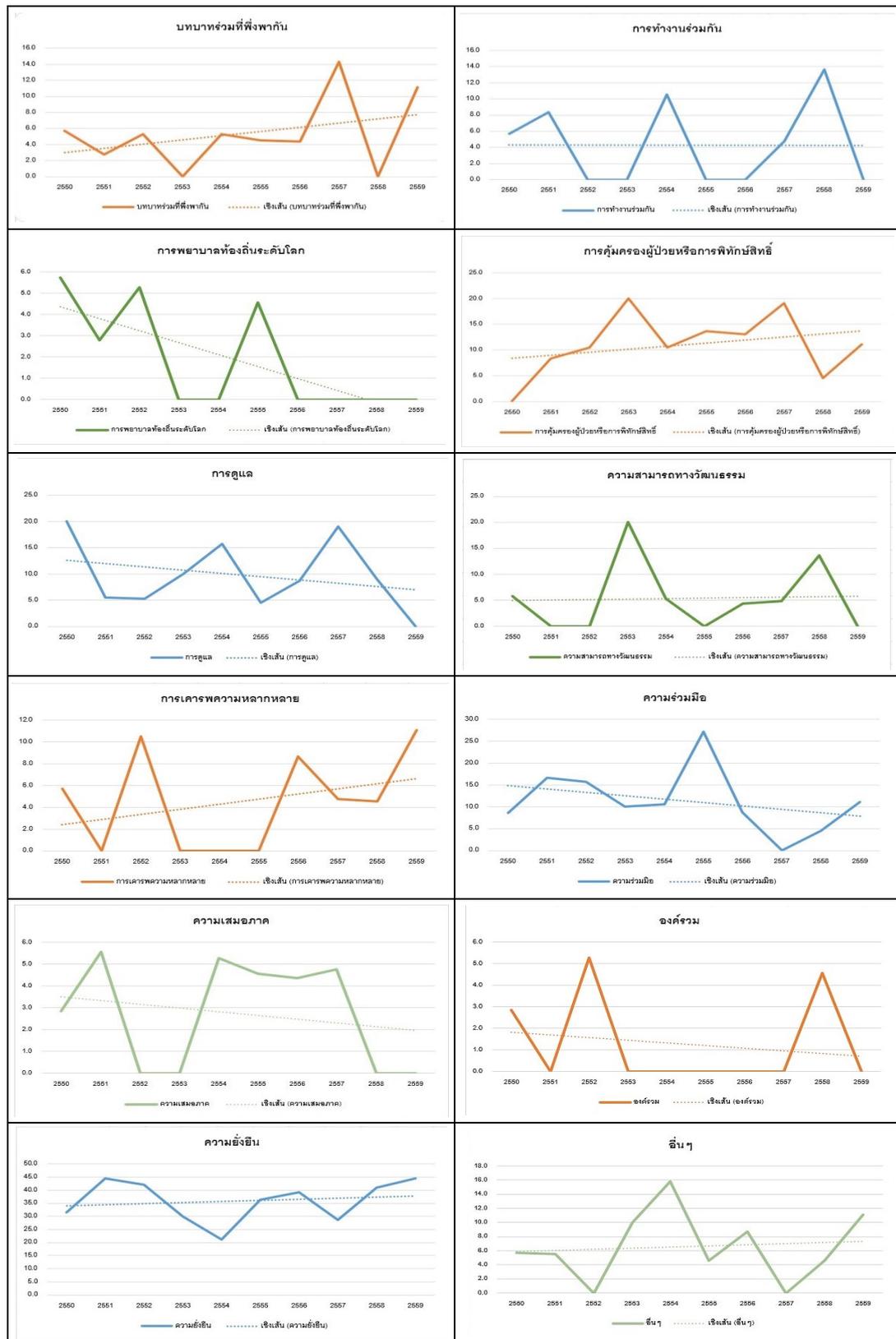
ภาพ 2 ร้อยละของวิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2559 จำแนกตามแก่นเรื่องตามแนวคิดการพยาบาลระดับโลก (GAPFON® 2016)

2.3 วิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางการบริหารการพยาบาลและการจัดการศึกษาทางพยาบาลที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพโลกและสังคมโลกดิจิทัล จากแก่นเรื่องตามทางการพยาบาลระดับโลก (GAPFON®2016) (Klopper et al., 2020) สามารถสรุปได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (ภาพ 3)

2.3.1 กลุ่ม 1 แนวโน้มและทิศทางของแก่นเรื่องทางการบริหารการพยาบาลที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ได้แก่ 1) ด้านความยั่งยืน 2) ด้านการเคารพความหลากหลาย 3) ด้านความสามารถทางวัฒนธรรม 4) ด้านบทบาทร่วมที่พึงพากัน และ 5) ด้านการคุ้มครองผู้ป่วยหรือการพิทักษ์สิทธิ์

2.3.2 กลุ่ม 2 แนวโน้มและทิศทางของแก่นเรื่องทางการบริหารการพยาบาลที่ลดลง แต่ควรสนับสนุนให้มีเพิ่มขึ้น ได้แก่ 1) ด้านการทำงานร่วมกัน 2) ด้านการดูแล และ 3) ด้านความร่วมมือ

2.3.3 กลุ่ม 3 แนวโน้มและทิศทางของแก่นเรื่องทางการบริหารการพยาบาลที่มีการทำการศึกษาจำนวนน้อย ควรสนับสนุนให้ทำเพิ่มขึ้น ได้แก่ 1) ด้านการพยาบาลท้องถิ่นระดับโลก 2) ด้านความเสมอภาค และ 3) ด้านองค์กรวม

ภาพ 3 กราฟเส้นแสดงแนวโน้มและทิศของของวิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2559 จำแนกตามแก่นเรื่องตามแนวคิดการพยาบาลระดับโลก (GAPFON® 2016)

การอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำแนกแก่นเรื่องตามการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย พบมากที่สุดในการบริหารทรัพยากรบุคคล สอดคล้องกับการวิเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2556 (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2558) ทั้งนี้เป็นเพราะทรัพยากรบุคคลเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกด้าน รองลงมาคือ แก่นเรื่องด้านการจัดการคุณภาพ เนื่องจากคุณภาพการบริการพยาบาลส่งผลต่อความปลอดภัย ลดความรุนแรงของการเจ็บป่วย และการตายของผู้ป่วยลงได้ สามารถให้การช่วยเหลือได้ทันก่อนที่จะเข้าสู่ระยะวิกฤติของโรค (Hughes, 2008) พยาบาลและองค์กรพยาบาลจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพการบริการพยาบาล และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการสังเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (วรรณชนก จันทชุม และคณะ, 2556) ส่วนในด้านนโยบายและแผนเป็นแก่นเรื่องที่มีการศึกษาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพยาบาลส่วนใหญ่เชื่อว่าความเห็นของพยาบาลไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบาย (Schaeffer & Haebler, 2019) ซึ่งในประเทศไทย สำนักงานการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียวที่มีภารกิจด้านการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรฐานการพยาบาลเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลของสถานบริการสาธารณสุขทุกระดับ (ชุดิภาญจน์ หฤทัย, 2557) ส่งผลให้ความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายและแผนจึงยังมีอยู่ในวงจำกัด

2. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อจำแนกแก่นเรื่องตามการพยาบาลระดับโลก พบมากที่สุดในการเรื่องด้านความยั่งยืน ซึ่งในแก่นเรื่องด้านนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้วยเช่นกันจึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการจำแนกแก่นเรื่องตามการบริหารการพยาบาลในประเทศไทยในครั้งนี้ และสอดคล้องกับการวิเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2553-2556 (วิภาดา คุณาวิกติกุล และคณะ, 2558) รองลงมาคือ แก่นเรื่องด้านความร่วมมือ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่สังคมโลกในยุคดิจิทัลที่มีความเชื่อมโยงกัน แบบไม่แบ่งแยก โดยในอนาคตจะมีการนำแนวคิดเรื่องความร่วมมือหรือหุ้นส่วนสุขภาพมาร่วมดูแลสุขภาพประชาชนมากขึ้น (กมลทิพย์ ชลัษฐธรรมเนียม, 2559) เน้นให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองโดยมีการเพิ่มความสามารถของชุมชนและสร้างพลังอำนาจให้แก่บุคคลและชุมชน โดยเน้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของสุขภาพเกิดความยั่งยืนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แนวคิดการเป็นหุ้นส่วนสุขภาพที่นำมาใช้จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้และได้รับประโยชน์ที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

แก่นเรื่องด้านการดูแล ซึ่งเป็นลำดับที่ 3 แต่มีแนวโน้มลดลง มีข้อสังเกตว่าแก่นเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะถูกนำไปศึกษาในสาขาการพยาบาลทางคลินิกไม่ใช่สาขาการบริหารการพยาบาล จึงอาจทำให้จำนวน

ในการศึกษาครั้งนี้มีน้อย ประกอบกับปัจจุบันได้มีการพัฒนาคุณภาพด้านการดูแลโดยสภาการพยาบาล ได้มีประกาศ เรื่อง มาตรฐานการพยาบาล (ประกาศสภาการพยาบาล เรื่องมาตรฐานการพยาบาล พ.ศ. 2562, 2562) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่มีความสำคัญและครอบคลุมพยาบาลทั้งทางด้านบริหารและบริการ พยาบาล มีการพัฒนาการดูแลไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง เพื่อมุ่งเน้นในการพัฒนาพยาบาลให้มี ความรู้ ความชำนาญเฉพาะคลินิกหรือชุมชน (ธีรพร สติธองกุล, 2556) อย่างไรก็ตาม ในขณะที่เป้าหมาย ของการบริหารการพยาบาล คือ การดำเนินงานตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บุคลากรสามารถให้การ พยาบาลที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ขององค์กรพยาบาล แต่การศึกษาแก่นเรื่องด้านองค์รวม ซึ่งเป็น หัวใจสำคัญของการดูแลมีการศึกษาน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพยาบาลมีภาระงานมากและการขาดแคลน พยาบาล (วิจิตร ศรีสุพรรณ, 2556; นิสากกร กะการดี และคณะ, 2563) ทำให้การดูแลมุ่งเน้นตอบสนอง ทางร่างกายเป็นหลัก จึงไม่ครอบคลุมแบบองค์รวม (Zamanzadeh et al., 2015; Thomas et al., 2016)

แก่นเรื่องด้านบทบาทที่พึ่งพากัน และแก่นเรื่องด้านการเคารพความหลากหลาย มีแนวโน้ม ที่จะได้รับความสนใจศึกษามากขึ้น ซึ่งอาจมีอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมต่างประเทศ ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีและการสื่อสาร อย่างไรก็ตามในประเทศไทย ได้มีการปรับปรุงนโยบายและกลยุทธ์ของทางด้าน สุขภาพให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อรับมือกับบริบทของสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของโลก รวมทั้ง รองรับ ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและระบบสุขภาพในอนาคต (องค์การอนามัยโลก, 2552) ทำให้แก่นเรื่อง ด้านการเคารพความหลากหลายมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษามากขึ้น ข้อค้นพบนี้สนับสนุนแนวคิด รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือ The GAPFON Model™ ที่อธิบายว่า นโยบาย เป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลถึงงานวิจัย เพราะแก่นเรื่องด้านการเคารพความหลากหลายเป็นผลสะท้อน ของนโยบายแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ประเทศไทย 4.0 ที่ประกาศใช้ ปี พ.ศ. 2560 และ สอดรับกับนโยบายขององค์การสหประชาชาติที่ได้ประกาศแผน Sustainable Development Goals (SDGs) อย่างไรก็ตาม แก่นเรื่องด้านการพยาบาลท้องถิ่นระดับโลกมีจำนวนน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ามี ผู้วิจัยหลักที่มีต้นสังกัดอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หรือ สถานบริการพยาบาลระดับ ปฐมภูมิจำนวนน้อย

อย่างไรก็ตามความสนใจในแก่นเรื่องต่างๆ ทางการบริหารพยาบาลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา ไม่ว่าจะจำแนกวิทยานิพนธ์ด้วยแนวคิดใด ซึ่งอาจอธิบายได้ตาม GAPFON Model™ ว่า ปัจจัย ที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา นี้ มาจากงานวิจัย นโยบาย บุคลากรทางการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งส่งผลถึงกันและกัน และส่งผลถึงการพัฒนา วิชาชีพวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดคือภาวะผู้นำที่จะเป็นตัวขับเคลื่อน ให้เกิดปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางภาวะสุขภาพเป็น หลัก (Klopper et al., 2020) การวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางการบริหารการพยาบาล และการจัด การศึกษาตามนโยบายและกรอบยุทธศาสตร์สุขภาพโลก จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารทางการพยาบาล ใน ฐานะผู้นำทางการพยาบาลตาม GAPFON Model™ วางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือ และพัฒนาการ พยาบาลให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับโลกได้

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือวิจัยจากงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย (วิภาดา คุณาวิกตีกุล และคณะ, 2555) ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ โดยไม่ได้การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยซ้ำ เนื่องจากเครื่องมือมีรายละเอียดครอบคลุมระเบียบการวิจัยในทุกประเด็นแล้ว
2. การจำแนกแก่นเรื่องตามการพยาบาลระดับโลก (GAPFON®2016) (Klopper et al., 2020) โดยใช้ต้นไม้การตัดสินใจซึ่งดำเนินการโดยผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อาจมีความลำเอียง จึงควรมีผู้ทรงคุณวุฒิทางบริหารการพยาบาลในการช่วยตัดสินใจในการจำแนกแก่นเรื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. นำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารทางการพยาบาล ให้มีความพร้อมตามแก่นเรื่องด้านการเคารพความหลากหลาย ด้านความสามารถทางวัฒนธรรม ด้านบทบาทร่วมที่พึงพากัน และด้านการคุ้มครองผู้ป่วยหรือการพิทักษ์สิทธิ
2. องค์กรวิชาชีพพยาบาล ควรส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของวิชาชีพ ตามแนวคิดรูปแบบการพัฒนาระบบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (The GAPFON Model™)
3. การศึกษาพยาบาลระดับบัณฑิตศึกษา ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับแก่นเรื่องด้านความยั่งยืน รวมทั้ง ส่งเสริมให้มีการทำวิทยานิพนธ์ในด้านนี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการขยายการศึกษาไปสู่วิทยานิพนธ์ทางการพยาบาลสาขาอื่นๆ ภายใตกรอบแนวคิดการพยาบาลระดับโลก (GAPFON®2016)

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.บุญทิพย์ สิริธรรังศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.เยาวลักษณ์ มีบุญมาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรองศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ ภิญญูภาสกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ กำลังใจ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องรวมทั้ง เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทุกฝ่าย เพื่อนร่วมรุ่นและรุ่นพี่ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ แขนงวิชาบริหารการพยาบาล ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ชลังธรรมเนียม. (2559). การนำใช้แนวคิดหุ่นส่วนสุขภาพในการดูแลสุขภาพ: บทบาทพยาบาล. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 30*(2), 124-132.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560, 6 พฤศจิกายน). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560*. [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/4_StandardDr%202560\(1\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/4_StandardDr%202560(1).pdf)
- กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล, ไช่มุก วิเชียรเจริญ, บงกช เก่งเขตกิจ, ประภา ยุทธไตร, พรทิพย์ อาปนกะพันธ์, วัลยา คุโรปรกรณ์พงษ์, สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์, สุปราณี อัทธเสรี, เสาวลักษณ์ เล็กอุทัย, อุษาพร ชวลิตนธิกุล, และ สุรชาติ กลิ่นจันทร์. (2534). การสำรวจผลงานวิจัยทางการพยาบาลในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารพยาบาลศาสตร์, 9*(1), 51-61.
- ข้อบังคับสภาการพยาบาล ว่าด้วยการให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีพยาบาลและการผดุงครรภ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ. 2560. (2560, 16 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 164 ง. หน้า 56-67.
- ชุตติกาญจน์ หลุทัย. (2557). การพัฒนายุทธศาสตร์การบริการพยาบาลระดับประเทศ พ.ศ. 2556-2560. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 32*(2), 57-69.
- นิศากร กะการดี, อารี ชิวเกษมสุข, และ ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2563). ความเหนื่อยหน่ายในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพเนอเธอร์แลนด์ โรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่ง. *วารสารพยาบาลทหารบก, 21*(1), 293-301.
- บุญทิพย์ สิริรังศรี. (2560). *คุณลักษณะและอัตลักษณ์ของมหาบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.2560*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประกาศสภาการพยาบาล เรื่องมาตรฐานการพยาบาล พ.ศ. 2562. (2562, 18 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม136 ตอนพิเศษ 97 ง. หน้า 30-36.
- วิจิตร ศรีสุพรรณ. (2556). *เร่งผลิตพยาบาลทุกระดับ สานฝันไทยฮับการแพทย์ภูมิภาค สกัดนำเข้าบุคลากรแบบผิดกฎหมายทำงาน*. <https://www.hfocus.org/content/2013/11/5504>
- วิภาดา คุณาวิคติกุล, เพชรสุนีย์ ทั้งเจริญกุล, อรอนงค์ วิชัยคำ, และ บุญพิชชา จิตต์ภักดี. (2555). การพัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย. *พยาบาลสาร, 39*(พิเศษ), 7-19.
- วิภาดา คุณาวิคติกุล, อรอนงค์ วิชัยคำ, เพชรสุนีย์ ทั้งเจริญกุล, และ บุญพิชชา จิตต์ภักดี. (2558). ฐานข้อมูลงานวิจัยทางการบริหารการพยาบาลในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2553-2556. *พยาบาลสาร, 42*(40), 98-107.
- วรรณชนก จันทร์ขุม, อภิญญา จำปามูล, และ จิตภินันท์ ศรีจักรโคตร. (2556). การสังเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้วยการวิเคราะห์เมต้า. *วารสารพยาบาลศาสตร์สุขภาพ, 36*(4), 87-99.

- ธีรพร สธิธรร. (2556). *แนวทางการจัดบริการพยาบาลเพื่อการปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง*. สำนักการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
- ศรีสุดา คล้ายคล่องจิตร. (2558). *เลือกหัวข้องานวิจัยอย่างไรดี*. <http://www.elearning.ns.mahidol.ac.th/km/index.php/knowledge-base/คลังความรู้ด้านการวิจัย/คลังความรู้ด้านการวิจัย2556-2560/161-เลือกหัวข้องานวิจัยอย่างไรดี.html>
- องค์การอนามัยโลก. (2552). *Milestones in health promotion: Statements from global conferences* [พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ รายงานการประชุมระดับโลกเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ]. (สินศักดิ์ชนม์ อุ่นพรมมี, ผู้แปล). *โครงการสวัสดิการข้าราชการ สถาบันพระบรมราชชนก*.
- Hermansdorfer, P., Henry, B., Moody, L., & Smyth, K. (1990). Analysis of nursing administration research, 1976-1986. *Western Journal of Nursing Research*, 12(4), 546-557.
- Hughes, R. G. (Ed.). (2008). *Patient safety and quality: An evidence-based handbook for nurses*. Agency for Healthcare Research and Quality.
- Klopper, H. C., Madigan, E., Vlasich, C., Albien, A., Ricciardi, R., Catrambone, C., & Tigges, E. (2020). Advancement of global health: Recommendations from the Global Advisory Panel on the Future of Nursing & Midwifery (GAPFON®). *Journal of Advanced Nursing*, 76(2), 741-748. <https://doi.org/10.1111/jan.14254>
- McCulloch, G. (2004). *Documentary research: In education, history and the social sciences*. Routledge.
- Schaeffer, R., & Haebler, J. (2019). Nurse leaders: Extending your policy influence. *Nurse Leader*, 17(4), 340-343.
- Sigma Theta Tau International Honor Society of Nursing. (2019). *GAPFON*. <https://www.sigmanursing.org/connect-engage/our-global-impact/gapfon/about-gapfon>
- Thomas, R. B., Chakrabarty, J., & D'Souza, J. P. (2016). Staff nurses knowledge regarding holistic nursing care. *Manipal Journal of Nursing and Health Sciences*, 2(2), 38-40.
- Walsh, R. T., Teo, T., & Baydala, A. (2014). *A critical history and philosophy of psychology: Diversity of context, thought, and practice*. Cambridge University Press.
- Wang, S. Y. (2006). *Review and analysis of the nursing administration research paper in VGH nursing* [Unpublished master's thesis]. Tzu Chi University, Taiwan.
- Welsh, M. E. (2014). Review of Voyant tools. *Collaborative Librarianship*, 6(2), 96-97.
- Zamanzadeh, V., Jasemi, M., Valizadeh, L., Keogh, B., & Taleghani, F. (2015). Effective factors in providing holistic care: a qualitative study. *Indian Journal of Palliative Care*, 21(2), 214-224. <https://doi.org/10.4103/0973-1075.156506>